

«Առանձին առասպելական կամ լեզվաբանական
համընկնումները կարող են լինել պարահականություններ՝
երևույթների զարգացման կամ փայաբանական բնույթի
զուգամեր /հարամեր/ կարողությամբ, սակայն առանձին
մոփիվների ամբողջությունը ներքուստ փոխկապակցված չեն և
չեն կարող պարահականորեն դրսևորվել»

Ա. Մեյէ

ԱՍՏՎԱԾՆԵՐԸ ԵՎ ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԱԿԵՐ - եգիպտական դիցաբանությունում՝ հողի ասրվածը, ննջեցյալների պաշտպանը, հնագույն ասրվածություններից՝ մեկը: Երբեմն արտահայտվել է առյուծի պարկերով: Անվանվել է նաև՝ Ակերու /Ակեր-ից՝ հոգն. թվով/ և համարվել է «հողի հոգիների» - վիշապների մարմնավորումը:

ՎԻՇՎԱԿԱՐՄԱՆ - (հին հնդ. Visvakarman, փառացիորեն՝ ամեն ինչի արարիչը) - վեդիական և Ննդկաստանի դիցաբանությունում փեզերական ասրվածային արարիչը, սրբազանը, բանաստեղծը:

ՆՐԵԱ ԻՍԿԱՐԻՈՏ - հր. «մարդը Կերիոփից», որտեղ Կերիոփ - բնակավայրի տեղանշում, նույնական է Կիրիաֆու քաղաքիկի հետ: Գոյություն ունի տեսակետ, որ Իսկարիոփ = «ներկարար», հր. - հայկական sqr արմարից՝ ներկել:

ՆՈՎՆԱՆՆԵՍ ՄԿՐՏԻՉ - նախակարապետ, Քրիստոսի նախորդը, մկրտել է բազմաթիվ հրեաների:

ԿԱՌՈՒՆԳԱ, ԿԱՐՈՒՆԳԱ - գործող անձինք, լայն փարածված են Արևմտյան Մերձարևադարձային Աֆրիկայի ժողովուրդների դիցաբանությունում: Կարունգան միավորում է նախանախնու գծերը: Նա հանդիսանում է աշխարհի և առաջին մարդկանց սրբազանը, ում նա «կանչում է» հողից, ապառաժներից, սուրբ ծառից, մրջնանոցից և այլն:

ՔԱՐ - քարե դանակներ: Նոր կրակարանում՝ Քրիստոս (Qristos) - համեմատվում է անկյունաքարի հետ, որովհետև՝

ա/ անկյունաքարը դրվում է հիմքում, կապում է և փալիս փանը ամրություն (նախատեսված է քների հիմքերի կապի և երկու կից պատերի ծայրակցման համար: Գրված է անկյունաքար՝ 28 քայլ երկարությամբ, 6.5 քայլ լայնությամբ և 4 քայլ բարձրությամբ),

բ/ փանը՝ անկյունաքարը զբաղեցնում է գլխավոր, կարևոր և անվանի տեղ, գ/ մարդիկ փանից դուրս գալիս, դեմ են առնում անկյունաքարին:

Քրիստոսը՝ քրիստոնեական կրոնի գլխավոր դեմքը, «անկյունային» գուլի է: Ասրվածը, որպես՝ փրկիչ և ուսուցիչ մարդկանց մոտ ուղարկեց իր որդուն: «Եվ կլինեն մեղադրված, ծանր և դաժան դատապարտված նրանք, ովքեր կհանդգնեն հերքել այդ՝ դեմ կանեն քարի»: (Словарь святой писаницы. "Аполлон", Ереван, 1992).

ԿԱՐԱԿՈՒՄ - «դյուցազուն- սև թռչուն», բազեյի, արծվի այլաբանական անվանումը, դաժախների, կիրգիզների (алп. кара - куш), կազակական թաթարների (կարակոշ) անվանումը դիցաբանություններում, որը պահպանում և օգնում է հերոսին:

ԿԱՐԱՆՉՈ - հնդկացիների դիցաբանությունում, (Չակո - երկրամասը), մշակութային հերոսը, ճուռակը, կասիկ գյուղում, որպեսզի ապրում են մարդիկ-կենդանիները: Նա կործանում է հրեշներին և ձեռք է բերում կրակը:

ԿԱՐԱՊԵՏ - հայկական դիցաբանությունում գործող անձ, որ ընդօրինակել է հնագույն աստվածների գործառույթները: Նա նման է շանթարձակ աստծուն, ամպերի մեջ որոպացող երկարահեր փղամարդ է, ծիրանագույն թագը՝ խաչով գլխին, կրակի պես փայլաբակող հագուստով: Նա՝ հայերի պահապանն է:

ԿԱՐԱՏՈՒ, ԿԵՐԵՏ - արևմտասեմիտական դիցաբանությունում՝ ուգարիտական ավանդության հերոսն է:

ԿԱՐԱՉՈՒՆ, ԿՈՐՈՉՈՒՆ - սլավոնական դիցաբանությունում երկրային արևադարձի և դրա հետ կապված փոնակափարության անվանումն է:

ԿԱՐԵՆ – սեմանների դիցաբանությունում որոշ ցեղերի, Մալանկա թերակղզու, ամպրոպի աստվածությունը: Երբեմն /մտքում/ պարկերացվել է արարիչը աշխարհի:

ԿԱՐՄԵՆՏԱ - ծննդախնամակալն է: Կարմենրայի անունը առաջացել է նույնպես carmen (երգ) բառից:

ԿԱՐՆԱ - /KAPHA/- հռոմեական դիցաբանությունում ստորգետնյա աշխարհի աստվածուհին է: Նամարվել է նույնպես երեխաների և մարդու ներքին օրգանների պահապանը:

ԿԱՐՆԱ - հին հնդկական էպոսի՝ հերոսը, մայր Կունրի արևի աստվածը՝ Սուրի արքայանուսական որդին:

ԿԱՐՆԱ - արևելասլավոնական դիցաբանությունում լացի անձնավորումն է: Նին ռուսական ՍՈՐՈՅՈՒ/ողբալ/ բայից: Տիրության՝ սլավոնական աստվածուհին է:

ԿԱՌՆԱՎԱԼ - Եվրոպայի ժողովուրդների ցածրագույն առասպելներում. ձմռան հրաժեշտների օրացուցային փոնախմբության մարդակերպային մարմնավորումները: Չգվում էին մինչև մեծ պատեր /40 օր առաջ մինչև քրիստոնեական պատեր/: Կառնավալ անվանումը կապում են պաշտանմունքային սայլակի հետ՝ անվավոր նավի (լատ. carrus-navalis, «կառք-նավ», օգտագործվել է ծիսակափարություններում բրոնզե դարից սկսած): Ժողովրդական ստուգաբանությունը արքայացում է մսի car արմատը, մարմնի անվանումով (լատ. caro, իտալ. carne: մսակեր- carnevale , կեցցե՛, մարմինը - carne - vale!):

Սլավոնական դիցաբանությունում՝ կառնավալի պարկերին համապարասխանում է բարեկենդանը: Կառնավալի Տոնը, ինչ որ ձևով վերականգնում է առափության, համընդհանուր հավասարության և ազատության՝ դիցաբանական ոսկե դարը:

ԿԱՐՏԱ - լատիշական դիցաբանությունում՝ ճակարագրի աստվածուհին է:

ԿԱՐՈՒՆ - իսլամական դիցաբանությունում՝ Մուսի կեղեքիչն ու թշնամին է: Եզիպրոսում՝ առավել հին ժամանակաշրջանի աստվածություն, կապված՝ մի քանի բնական և արհեստական ջրամբարների հետ:

ԿԱՐՈՒՍԿԱՅԲԵ - հնդկացիների /Բրահմին/ դիցաբանությունում՝ աստված-արարիչը և պաշտանմունքային հերոսը:

ԿԱՐԻՈՒՄԵՆՈՒՄ - պանթեոնի աստվածը:

ԿԱՐՉԻԿԱՆՅ - օսեթական դիցաբանությունում՝ թռչունների պահապան է:

ԿԱՐՇԻՊՏԱՐ - (авест., «արագաթռիչ», հայերեն՝ ՔԱՐ (qar - каменъ), իսկ ՇՊՐՏԻՐ - (,prtir) – իրանական դիցաբանությունում՝ թևավոր արարած է, ջրային փարերքի փիրակալը:

ԿԵԿՐՈՊ - աթենական թագավոր, բնիկ /հողից ծնված/: Նրա արտաքին փեսքը՝ կեսմարդ-կեսվիշապ է: Դառնալով առաջին թագավորը, Կեկրոպը երկիրը անվանեց իր անվամբ՝ Կերկոպիա:

ԿԻԻԻԻՇԱ - հուն. մեծ աստվածուհի, կախարդուհի:

ԿԻՖԱ - (փառ. «քար») – Պողոս առաքյալի անվան հայերեն փառադարձությունը:

ԿՐԱԿ - արևմտաալավոնական դիցաբանությունում. վիշապաբաղ հերոս, Կրակով քաղաքի հիմնադիրը: Կարպարները կոչվել են՝ «կրակովյան լեռներ»:

ԿՐԱՆԱՅ - հունական դիցաբանությունում՝ առաջին արքաներից մեկն է, փեղացի /հողից ծնված/: Ջրհեղեղը եղել է նրա թագավորության օրոք:

ԿՐԵՈՆՏ - կորնթոսյան արքա՝ Յասոնին և Մեդեին ապաստան տվողը:

ԿՐԵՈՆՏ - թագուհի:

ԿՈՒՐ - շումեր., փառաց. «լեռ», լեռնային երկիր, «օգարերկրյա թշնամական երկիր»:
Շումերա-աքքադական դիցաբանությունում ստորգետնյա անվանումներից մեկն է:

ԿՈՒՐԴԱԼԱԳՈՆ - («դարբին», рус. "алаи") – օսեթական դիցաբանությունում՝ դարբինների աստվածությունը, պահապանը:

ԿՈՒՐԵՏԻ - հունական դիցաբանությունում՝ դիվային արարած Կրեպեում: Կուրեպները մարդկանց պարզել են օգտակար հմտություններ՝ կենդանիների ընտելացումը, մեղվաբուծությունը, փների կառուցումը: Նրանք պարաստվել են մշակութային գործառույթներով /ինչպես Աթենքի երեխաները/, ինչպես նաև՝ պողաբերության աստվածության գործառույթներով:

ԿՈՒՐԻԿԱՎԵՐԻ - («մեծ կրակ») – արևի և կրակի աստված: Նա ամենագոր է և շռայլ, նրա կամոք է, որ մարդիկ ապրում են և ունեն ամեն անհրաժեշտը՝ գոյությունը պահպանելու համար:

ԿՈՒՐԿԵ - (curch) – պոուսական դիցաբանությունում՝ հոգի:

ԿՈՒՐՈՆԻ - կորեական դիցաբանությունում՝ մեծ օձ:

ԿՈՒՐՈՒԿՇԵՏՐԱ - հնդկական դիցաբանությունում՝ սուրբ հարթավայր Ամբալա և Դելի քաղաքների միջև:

ԿՈՒՐՅՈՒԿՈ - ինգուշական դիցաբանությունում՝ մշակութային հերոս, աստվածամարդ:

ՄԵԼԻԿԵՐՏ - հունական դիցաբանությունում՝ նավաբեկության ենթարկված նավաստիների աստվածային օգնականը:

ՄԵԼԿԱՐՏ - (փյունիկ. mlqrt, «քաղաքի արքա») - արևմտասեմիտական դիցաբանությունում՝ Տիր քաղաքի գերագույն աստվածը (Ք. Ա. I հազ.), երկրպագվել է Փյունիկյայում՝ ամենուր և դրա սահմաններից դուրս, ինչպես նաև՝ Դամասկոսում: Գոյություն ունի վարկած, ըստ որի Մելկարը արեգակնային աստվածություն է: Նույնացվում է Ներակլիպի հետ, հաճախ պարկերվել է առյուծի մորթով: Գոյություն ունի վարկած, որ Մարա-Մելիքը («Սասունցի Դավիթ» էպոսից) նույն, ինքը՝ Մելկարն է:

ՄԵՐԿՈՒՐԻ - («ապրանք» merx-ից, «առևտուր անել» mercare) – հռոմեական դիցաբանությունում՝ առևտրի աստվածը, նույնացվել է Ներմեսի հետ:

ՄԵՐԿՈՒՐԻ - հին հռոմեական դիցաբանությունում՝ առևտրի աստվածը, ճանապարհորդների պահապանը, համապարասխանում է հունական Ներմես աստծու հետ:

ՄՈՒՇԿԱՐ և **ՆԱԿԻՐ** - մահվան հրեշտակները, ննջեցյալին՝ մինչև Ահեղ դապաստանի օրը՝ նախնական հարցաքննության ենթարկողները:

ՄԵՔՈՒՆՄԵԿԵՐ - (sbwjmkr) - դեմիուրգ-աստված. Եգիպտական երրորդությունում:

ՄԻՄՈՆ ԿԻՐԻՆԵՅԱՆԻՆ - ավերարանական լեգենդի համաձայն, հողագործ, խաչը Գողգոթա բարձրացնողը, որը չկարողացավ փանել ուժասպառ Տիտուս Քրիստոսը:

ՄԿԱՐՔՆԻԿ - ֆանտաստիկ կերպար լեհերի մոտ (գանձ, գանձարան- skarb բառից):

ՍՈԿԱՐ - եգիպտական դիցաբանությունում՝ պողաբերության աստվածը և հանգուցյալների պահապանը: Պարկերվում է բազեյի փեսքով, հազվադեպ՝ նստած բլուրին, մեռելաստրանում:

ԽԱՐԱ, **ԽՈՒԿԱՐԻԱ** - Նամաշխարհային լեռ /ըստ իրանական դիցաբանության/, որոշ փեքսպներում՝ փեղաղրված է աշխարհի կենտրոնում, մյուսներում՝ հյուսիսում /հնարավոր է, սա հենց Արարափ՝ բիբլիական լեռն է/: Նամաշխարհային լեռից հոսել են երկու գետեր, շրջապարելով ցամաքը, լեռան ստորոտում՝ մեծ լիճն է, որտեղ՝ աղբյուրի մոտ աճում է համասփյուռ /կյանքով բուրող բույս/ համաշխարհային ծառը:

Նամաձայն առասպելի մեկ այլ փարբերակի, համաափյուռ ծառը, гаокерепа կամ ամենաբուժիչ ծառը աճում է լճի մեջտեղում և պաշտպանվում է «դողդղներից և այլ սողուններից» Կարա սքանչելի ձկան կողմից (“Менор и Храг”): Նամաշխարհային լեռան գագաթին՝ աստվածների կացարան Նարոնմանա (համեմ. ներդաշնակություն-հարմոնիա բառի հետ): Նարոնմանա (ավեստ. «ժամերգության փեղ», համեմ. լուս. հարմոն, հարմոնիկա) - աստվածների կացարան Արարապ լեռներում:

Այսփեղ, անդադար բխում է հզոր աղբյուրը և սկիզբ են առնում գորեղ ջրերը, հոսելով լեռան գագաթներից դեպի ստորոտ, որտեղ՝ ալեկոծվում և փոթորկվում է վիթխարի լիճ (ծով): Նենց այսփեղ, աղբյուրի մոտ աճում է կենաց ծառը:

ԽԱՐԱ ՍՈՒՈՐՈՒՆ - (անկոտրում, սև արջնագռավ) – յակուտական դիցաբանությունում պահապան-հոգի:

ԽԱՐԻԲՂԱ - հունական դիցաբանությունում՝ հրեշ:

ԽԱՐԻՏԻ - հին հունական դիցաբանությունում՝ երեք բարեգործ աստվածուհիներ, երբեմն համարեղում են լեռների հետ (մարմնավորում են կանացի թովչանքը, գեղեցկությունը և նրբագեղությունը):

ԽԱՐԻԽԱՐԱ - (հին. հնդ. **Harihara**):

ԽԱՐՈՆ - հին հունական դիցաբանությունում. մահացածներին՝ ստորգետնյա թագավորության ջրերով անցկացնողը, մինչև՝ Աիդայի դարպասը:

ԽԵՐՈՒՎԻՄԻ - (հր. Kerubim) – հրեական և քրիստոնեական դիցաբանությունում՝ հրեշտականման պահապան-արարածներ: Աստծու կողմից Ադամին և Եվային դրախտից վռնդելուց հետո, Խերուվիմը պահապան է կարգվել, դեպի կյանքի ծառը փանող ճանապարհին: Խերուվիմ բառից, հավանաբար ծագել են՝ պաշտպանություն, պահպանել, ողնաշար և այլ ռուսերեն հասկացություններ:

ԽՈՐ, ԳՈՐ (հր, բարձրություն, երկինք) - եգիպտական դիցաբանությունում՝ բազեյի փեսքով մարմնավորված աստվածություն, մարդ՝ բազեյի գլխով, թևավոր արև:

ՇՈՒԿՐԱ - (հին հնդ. Sukra, «Լուսավոր») – հնդկաստանյան դիցաբանությունում աստիաների քուրմը և խրափափուր: Աստվածները մինչև աստիաների հետ պարերազմում, աշխարհին փրկելու համար, պարություն են կրել, քանի որ Շուկրան փրապետում էր սպանվածներին վերակենդանացնելու արվեստին:

ԷՆՄԵՐԿԱՐ - հանրաճանաչ շումերական հերոսը՝ երեք հերոսներից (թագավորը, վեճեր-պարերազմներ էր վարում Արափրա փրակալի հետ):

Եվ քարե լեզվով եմ ասում. «Այ Բեն»:

Այսինքն. «Արև», կամ «Եղիցի լույս»:

(Պ. Սևակ. Վաղ առավոտյան: 1967թ.)

Նախորդ

Նաջորդ

Բովանդակություն

Քաղաքակրթության քարե փարեգրությունը

© ArcaLer

Էլեկտրոնային փարբերակ - 2010